

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

Priscianus

[Venedig], 15. Dez. 1481

Commentarium Rufini de metris comicis

[urn:nbn:de:bsz:31-324175](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324175)

tiū propter huiusmodi uersus pindaricos dixisse in quarto **Carmenū.**

Quum per audaces noua dithyrambos

Verba deuoluita numerisq; fertur

Lege solutus.

Anacreon teste **Heliodoro**. **G.** Hic iambus quartum spondeū habet quum palimbaces. quum in aliis iambis eiusdem fabulæ recta est obseruatione metrorum usus hos tamen posuit in fine habētes spōdeos

In principio enim trochaum posuit quem mutans **Sophocles** teste se leuco protert quadam contra legem metrorum sicut his quoq; iam bus a trochæo incipit.

Simonides & **Alcmeon** in iambico teste **Heliodoro** nō solum in fine ponunt spondeum: sed etiam in aliis locis. **Simonides** in epartemy/ lionaumachia in dimetro catalectico. **G.**

In secundo loco spondeum posuit. **Alcmeon** autem in prima catalecticū trimet; fecit habēte i quarto loco mō iambū mō spōdeū sic. **G.**

In quarto loco spondeum habet similiter.

Quarto loco spondeū posuit: nā producitur teste **Heliodoro** qui ait **Simonidem** hoc frequenter facere. **Idem** ostendit **Pindarum** etiam trisyllabos in fine uersus posuisse. **G.**

Ecce in hoc iābo in fine tribrachū posuit qui nec cōcathēatus esse pōt cū cōsequente quippe i cōsonate desinens. **Similiter** bacchilides. **G.**

Hic quoq; iambicus i fine tribrachum habuit. **Hippōn** autē et ostēdit **Heliodorus** iambos & choriambos confuse ptulisse: nā primus spondeus est. **Ephestion** quoq; metricus ostendit **Comicum** epioncum spondeos paribus locis habentem iambicarum. i: conjugationem: ut est apud **eupolim** in fabula quæ dicitur.

Hi omnes locis paribus spondeos habent.

Cōmentarium **Rufini** de metris comicis incipit.

Vātius in cōmentario **Terentii** de fabula hæc ē **Comœdia** sic dicit: **Cōcinna** argumento: cōsuetudine cōgrua utilis sententiis grata salibus: apta metro: & postea sic. **Veteres** & si uel ipsi quoq; in metris negligentius iābici uersus dūtaxat

in secundo & quarto loco. tamē a **Terentio** uincuntur resolutione huius metri quātū pōt cōmūti ad imaginē p̄sæ oratiōis. **Asp̄i** cōmentario **Terentii** sic.

Hosce uersus agere cœpisset.

Ita ne patris ais aduentum ueritum hinc abisse domum.

nn iiii.

Et deinceps quæ sequuntur quadrati. **¶** **Diomedes sic.**
Septenarium uersum Varro fieri dicit hoc modo quum ad iambum
triiyllabus pes additur: & fit tale

Quid immerentibus nocet: quid inuides amicis

¶ **Similiter in Terentio uersus est.**

Nam si remittant quippiam philomenæ dolores

¶ **Et in Plauto saepe tales reperiuntur**

Varro de lingua latina ad Marcellum sic. Quare in huiusmodi locis poni
oportet notā in trāuersū iter syllabas frequētius ad extremū uersum.

Scenarium & similes. Si pro longa breuem habebunt. ut in hoc

Amicus summus meus & popularis geta. Carissus sic.

Septenarium uersum fieri dicit Varro hoc modo quum ad iambum
triiyllabus pes additur ut præfatum est.

¶ **Bassius ad Neronem de iambico sic dicit**

Iambicus autem quum pedes etiā dactylici generis assumat. definit
iambicus uideri: nisi percussioe ita imoderaueris. ut quū pedē supple-
dis iambicum serias. Ideoq; illa loca percussioe non recipiunt aliū q̄
ian bū & ei parem tribrachū: aut si alterius exhibuerint metri specie
quod dico exemplo faciam illustrius. In cuncho in præfenti statim
in prima pagina: hic uersus trimetrus.

Exclusit: reuocat: redeam: non sine me obsecret:

Ponam dubium secundo loco pedem: propius accedam

Heros atrides cælitum testor fidem.

¶ **Varro in. vii.**

Clausulas quoq; primum appellatas dicunt q; clauderent sententiā.
ut apud Actium. An hæc iam obliuisci sunt phryges?

Nonnūq; ab his initium sit. apud Cæcilium

Dii boni quid hoc?

¶ **Apud Terentium.**

Discretior animi

¶ **Idē Varro in eodem libro vii de lingua**

latina ad Marcellum sic dicit. Aut in extremum scenariū totidem se-
mipedibus adiectis fiat comicus quadratus ut hic

Hæri aliquot adolescentuli coimus in piræeo

Trimetros uersus iambicos Terētii. & Plauti & ceterorū comicorum

M. Tul. dicit & nominat. Quintilianus etiā trimetros scenarios no-

minauit. Et flauius caper in artibus suis trimetros uersus iambicos Te-

rentii Scenarios appellauit. Quātū autem ad uersum cōicū spectat

ut paululū euagemur. Scio plurimos affirmare terētianas uel maxie

fabulas metrū ac disciplinā græcarū comædiarum nō custodisse id est

quas **M**enander philemon diphilus & cæteri ediderunt. **N**ostri enim in modum laudis rhythmis: seu metris: ueteris comædiæ scriptores se qui maluerunt. **i.** Eupolim: **C**ratinum: **A**ristophanem. **P**rologos itaque & primarium scænarum actus trimetris comprehendunt. **D**einde longissimos. **i.** tetrametros subdiderunt. qui appellantur quadrati. postea in sequentibus uariauerunt: modo enim trimetros: modo addito quadrato uel semisse posuerunt. **i.** semipede adiecto: uel integro pede iambo: uel sesquipede: hæc per medios actus: uarie rursus in exitu fabularum quadratos quales diximus in secunda scæna locauerunt. **S**ed idem quadrati legitimum quum. **xvi.** syllabis iuxta ius proprium constare debeant. plerumque inueniuntur. **xx.** aut amplius syllabarum: hinc existimant metrum non tenuisse: nec sua lege composituisse. **Q**uod uero ad clausulas. **i.** minuscule cola pertinet quot genera uersuum sunt: totidem metra pro clausulis poni possunt: & solent in canticis magis quam de uerbis quæ ex trimetro magis subsistunt collocari: & præcipue apud **P**lautum & **N**euium & **A**franium. **N**am hi maxime ex omnibus metris uersuum colis ab his separatim licet uel repiuntur in clausulis. **A**d eundem **V**ictorinus in alio loco de iambo sic dicit. **I**mprobat autem apud **T**ragicos uersus ex duobus iambis compositus nam quo sit aptior & par tragicæ dignitati iterponunt frequentius locis dumtaxat imparibus pedum dactyloꝝ moras & spondeum. **S**imiliter apud comicos laxius spatium est datum: nam & illi loca quæ proprie debent iambis spondeis occupant dactyloꝝ & anapesto locis adæque disparibus. **I**ta dum quotidianum sermone imitari nituntur metra uitiant studio non imperitia. quod frequentius apud nostros quam apud grecos inuenies. **G**enera autem iambici metri sunt duo. nam ex iis alia integra: alia clauda. quæ scæzonta seu coriamba uocant sunt. quorum differentiam penultima uersus syllaba demonstrabit. **N**am si breuis contigerit erit rectum & integrum iambicum ita. **i**

Vigoris adde concitum celerem pedem

Sin uero longa de lumbe: & claudum ut est

Nouitate ductus non est inscius legis.

Le longa quæ penultima reperitur metrum corrumpit. huius repertor hipponax. **N**am pro iambo inductis trochæis contra legem trimetri iambici metrum innouauit quod adæque ex spondeo contingit.

Versus rufini grammatici de metris **T**erentii & **P**laui & aliorum.

Agnouit metrum: seruatque **T**erentius artem

Nam prologus trimetro didicit componere uersa

Scænarumque actus primos pede claudit eodem

Pœta quū primum animum ad scribendum appulit
Id sibi negotii credidit solum dari
Populo ut placerent quas fecisset fabulas
Vos istæc intro auferte: abite **Sofia**
Ad eisdem paucis te uolo. **Dictum** puta
Tetrametro sequitur quem sinxerat ille boiſtus.

¶ Quales sunt isti uerſus.

Mirabor hoc ſi ſic habitet: & heri ſemper lenitas.
Qui poſt hunc ſequitur dimeter eſt. i. quattuor
ſimplices pedes habet.

Verebar quorſum euaderet
Item tetrametri ſimiles hi de iambo
Enim uero dauæ nihil ſegniciæ: neq; ſocordiæ
Trochaicum archilochicum unde fieri dicunt metrum
Creticon archilochus ſupra caput addit iambum.

¶ Quales ſunt iſti

Dii boni: boni quid porto?
Sed ubi inueniam pamphylum
Lætuſ eſt neſcio quid.
Nihil eſt: nõdum hæc reſciuit mala.

¶ De iambo hipponactico.

Vltimus amphibracus uelocem claudit iambum
Aut bacchius erit ſinis discrimine nullo
Vtitur hipponax hoc metro ſæpius auctor.

¶ Quales ſunt hi uerſus?

Ne forte imprudens faciam quod nolim: ſcens cauebo
Nam ſi remittant quippiam philomenæ dolores
Legitimum interdum ſub ſcænis ponit iambum
Obſequium amicos ueritas odium parit
Vtitur hiſ Plautus metris & mille pœtæ
De pedibus quibus hæc conſiſtunt metra notabis
Dactylus ut ſpondeus ineſt uel cursor iambus
Aut anapaëſtus erit poſiti discrimine nullo
Partibus in quinis nam poſt celer extat iambus
Pyrrychius ue cituſ ſinem concludere poſſit
Excluſit: reuocat redeam: non ſi me obſecret:
Quod pleriq; omnes faciunt adoleſcentuli

De nomine uero talium uersuum siue metrorum
Græcus pamphanota solet memorare poeta
Immanifesta uocant: hæc carmina uoce latini
Hunc trimetrum ueteres graii cognomine dicunt
Quod pedibus iunctis hunc scandere saepe solebant
Ponitur aut scazon spondeum finis habebit

¶ Quales sunt isti.

Nec fonte labra prolui caballino

Nec in bicipiti somniasse parnaso.

¶ De metris comicis.

Tetrametros trimetrosq; capit comœdia uersus

Tetrametrum primus fertur posuisse boistus

Creticon archilochus trimetros superaddidit ingens

Amphibrachum trimetro hipponax supponit iambo

Fulserat hac plautus: pulcherq; terentius arte.

¶ Terentianus de iambis fabularum sic dicit

Culpatur autem uersus in tragœdiis & rarus intrat & iambis omnibus ut ille contra qui secundo ex talibus. Spondeon autem quæ com parem recipito. Sed qui pedestres fabulas loco premunt. Ut quæ lo quuntur sumpra de uita putes uitiant iambum tractibus spondaicis.

Et in secundo ut cæteris æque locis fidem fictis dū pcurrant fabulis in metra peccant arte non inscitia: ne sit sonora uerba consuetudinis paululūq; rursus a solutis differant. Magis ista nostri: nam sere græcis tenax cura est iambi uel nouellæ comicis: uel qui in uetusta prælu cent comœdia.

¶ Idem Terentianus.

Aristophanes ingens emicat solertia

Qui saepe metris multiformibus nouis

Archilochon arte est æmulatus. Musica

Sisenna in cōmentario penuli plautinæ fabulæ sic.

Halonium poni dicunt domini & producenda syllaba

Metri causa exigit iambus.

Scaurus in commentario plauti in pseudulo sic dicit.

¶ Scaurus in eadem fabula sic.

Nunc iam iam diuisit in duas syllabas metri causa

¶ Sisenna in rudente sic.

Fuit extrita prima syllaba metri causa

Et postea sic latronem producit metri causa:

Idem *Sisenna* in *amphitryone* sic.

His quattuor generibus quintum accedit.

De genere ueruum qui sunt uniusmodi.

Idem *Sisenna* in *captiuis* sic.

Hic ornatus litteram metri causa amisit:

Idem *Sisenna* in *aulularia* sic

Hæc scæna anapaestico metro est: sed cõuersa sunt ut non intelligas Iuba in libro quarto sic dicit. Iamborum itaq; exempla quæ frequen tata sunt subdidi.

Videre non uult ut puto cælum panæus

Misera marino quæ timidam littore

Valis per imas amne labens cæculo

Armiger unda pede uago littore petens

Cæcula: non aliter superans liqua maliciæ:

Faces cape puer soporabit rane melis. In alio loco sic.

Iambicū metrū non ex solis iābis cōscribitur: sed quinq; suscipit pedes .i. iābū tribrachum anapaestū dactylū & spōdeū: hoc ē iābum & spō deū & solutiōes eorū. s. ex iābi solutiōe tribrachū. Nā si sequentem lō gam syllabam i duas breues soluas fiet de iambo tribrachus. Spōdei aut solutiōnes duas: dactylū & anapaestū. Nā si prior syllaba spōdei soluatur i duas breues fiet anapaestus: si uero secunda fiet dactylus. Vnde datur intelligi iambica metra. de iambo & spondeo fieri: & de eorū solutiōibus.

De Coriambo sic

Est aut pceritas eiusdē uersus qui unius pedis dīa nomē amittit. nā q; sexto loco q locus par ē: nō iābus sed spōdeus uel trocheus accipit & a lōga icipit syllaba: claudū carmē facit & coriābicū nominat ut ē O quem tenerulæ comparis tenes crinem

Sudes in ista uia latent fossa

Quod autem binis pedibus & nō singulis scādit uetus istitutum est

Quippe Herodotus antiquus historix auctor quum de heroico di ceret uersu quem singulis partiri pedibus moris est ita dixit.

Vnde apparet heroicum singulis pedibus scādi etiam apud ueteres solitum iambicum autem binis. Idem autem ait quum de archiloico pario refert qui Gyga fabulam optime complexus est ita.

Meminit autem uersus eius **H**erodotus quem applicui

Et haecenus de **C**atalecticis trimetro dictum

De octometro boisto idem sic dicit

Octometrum catalecticum quod appellatur coistum

Boistus iste zyzyæo ioui repertor carminis nã primus uersum octo/
no pede deo dicauit.

Firmitianus ad pbũ de metris comœdiarũ sic dicit. Nã quod de metris
comœdiarũ requisiti & ego scio plurimos existimare **T**erētianas uel
maxie fabulas metrũ nõ hñe comœdiarũ græcã. i. **M**enãdri: **P**hilœonũ
diphili qui trimetris uersibus astãt. **N**ostri enĩ ueteres comœdiarũ scri
ptores i modulãdis fabulis sequi maluerũt **E**upolim. **C**ratinũ. **A**risto
phanẽ ut præfatũ ẽ. **M**ẽsurã eẽ i fabulis hoc ẽ metrũ **T**erētii & **P**lau/
ti ac ceterorũ dicũt: hĩ **C**icero. **S**caurus. **F**irmiãus. **V**arro. **V**ictorius
Cælius. **B**assus. **T**erētianus. **C**ælius. **S**isẽna. **D**ionemedes. **A**lbius. **Q**ui
tiliãus. **D**olipater. **C**arissus. **H**elcnus. **A**sp. **F**lauriãus. **C**aper. **A**rũcius
Probis. **P**linius. **E**uãchius. **S**acerdos: qđ etiã docuit **D**onatus. **I**uba.

Hæc ego rufinus elegi mente benigna

Discipulisq; dedi munera pulchra libens.

Uersus rufini uiri clarissimi de lãaturis: de õpositõe & metris oratorũ

Muligenã numeros uates & metra sequuntur

Orator numeros. hæc illi maxima uirtus:

Ne uagus errando laudandam nesciat artem.

Rhetoras aufonios & graios dactylus armat:

Dactylus armauit **C**iceronem. armauit iambus.

Spondeusq; grauis: numeroq; aptissime pœon.

Temporibusq; pares: quis & syllaba crescat

Continuos fugito multos fit uersus eisdem:

Optamus orator sequitur ratione pœtas.

Cognatus uirtute sua: metrumq; recusans

Hic quoq; uult numeris uoces: frenare uagantis.

Item sic

Doctus **A**ristoteles pœonem laudat utrũq;

A longa incipiens primordia pulchra locabit

Aspice uersus ut est contrarius ille supremus

Tullius hunc laudat. cui sit penultima longa

Esse trochæus adest: uideatur tertius ille
Quem pœona uocat musis deuota uetustas
Hic membris melior nostris cui tertia longa.

Versus eiusdē de numeris & pedibus orator.

Rhetoricas pulchre structurâ dochimus ornat
Principium bachiùs erit: concludet iambus
Aut uice mutata nomen mutabitur uni
Pronus iambus erit cum finem creticus explet
Prima breuis: longâq; duæ breuis: ultima longa
Exemplumq; artis dabitur res publica nobis
Quam cicero casu genitūo ponere gaudet
Hoc pede composito laudatur fama pedestris
Ut docet aufonius orator **T**ullius ingens
Omnibus iste locis numerum pes efficit aptum
Longa breuem sequitur longam breuis adiice longam
Syllaba prima breuis cum syllaba longa secunda:
Tertia longa. breuis quarta. productaq; quinta
Tullius orator ceu multi dochimon ornat.

Item sic.

Creticus: atq; trochæus crit qui claudere possunt
Aut spondeus inest nullo discrimine finis
Principioq; trochæon habes: in fine molossus
At finis bachiùs erit: breuis ultima claudet.
Longa sic an ne breuis nullum discrimen habetur.
Ut solet in metris doctus componere uates
Aut adsit numeris: pulcher bis sine trochæus.
Sed magis erigitur spondeo clausula fortis.
Hanc docet eloquium summi **D**emosthenis artem
Spondeo narrare solent tibi rhetores acta
Quod grauis & tardus res gestas mentibus affert
Dactylicis certant pedibus qui currere possunt.
Dicimus egregios theopompi more labores
Et uitam insignem laudamus **I**socratis artem
Hic stilius historiis: hic laudibus aptior haret.

De ambitu siue circuitu quem græci dicunt

Dicere musa iubet: me dicere iussit **A**pollo
Circuitu orator quid membris reddere debet

Vos phœbi comites animis hæc condite uestris
Et memores doctis componite mentibus artem :
Non unum natura dedit nos ferre laborem
Legibus alterius quæ pulchras iunxerat artes .
Quattuor e membris plenum formare uidemus
Rhetora circuitum : sic ambitus ille uocatur :
Quattuor ex metris hunc uersibus aspicias æquum .

De Genere iudiciali .

Iudiciis pœona refert tibi Tullius aptum .

De Genere deliberatiuo .

Si quis rem dubiam deliberat armat iambus
Dactylus his causis tibi datur aptus utrisq ; .

De Theophrasto idē Rufinus metro sapphico sic :

Rhetoras pulchros theophrastus ornat
Membra dispergens bona dithyrambi
Fusa per artes . Anapæstus idem floret in arte .
Longior fluxit numeris per artes
Quem dedit nobis anapæstus ille
Claros hic locos : ille dithyrambi rhetores aptant

Cicero de numeris oratoriis sic dicit .

Insistit autē ambitus modis pluribus e quibus unum est secuta Asia
maxime qui dichoreus uocatur cum duo chori extremi sunt . i. e. sin/
gulis longis & breuibus . Explanandum est enim quod iam ab aliis
iidem pedes aliis uocabulis nominantur . Sed in orationis numero ni
hil est tam uitiosum q̄ si semper est idem . Cadit autem per se ipse ille
præclare quo etiam facietas formidanda est magis . Quintilianus in
arte de numeris & structura Demosthenis sic dicit . Nam eo fit ut De
mosthenis secura uideatur compositio .

& illa . Quod ab uno quod sciã bruto minus p̄batur cæteris placet .

In alio sic :

Talia sunt Demosthēis τό γάρ ἐϋ πρᾶτ τείν παρὰ τὴν ἠξίαν ἀφορμὴ
τοῦ κἀκῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται δειδῆ χρημάτων καὶ ἀν
εὐτοῦτον δὲ δένεσι γενέσθαι τῶν δέοντων

Et pene totū p̄icipiū

In alio sic

Est & dochinius qui fit ex bachio & iambo : uel ex sambo & cretico :
stabilis in clausulis & seuerus . Spondeus quoque quo plurimum est

Demosthenes usus **D**ic medes sic dicit in libro. xi. artis suae. Igitur spō
deus e duabus syllabis lōgis aptus ē clausulis: qualibus maxime **D**e
mosthenes utitur.

Habet enim gra
ues sonos: inēq; sensus & clausulæ firmas sedes constituit reipu. cau
sa & arma sumpsi: & esse pro nobis. **G**rauior est autem longa syllaba
præcedēte q̄ breui. **A**lter enim sonat arma sumpsi: aliter pro nobis:
Cicero ad **H**erennium in arte sic.

huiusmodi trāsfectio quæ rem non reddit obscurā multum poterit
cōtinuationes de quibus ante dictum ē: de quibus oportet uerba si cu
ti ad pœticū extruere numeq; ut pfecte & ppolitissime possint esse ab
solute. **D**e nūcris. i. de structuris: siue de cōtinuatione: siue de cōposi
tione. **C**icero sicut dicit. **L**ōgissima ē igitur cōplexio uerborum quæ
uolui uno spiritu potest: sed hic naturæ modus est: artis alius. **N**am
quū numeri sint plures: iambum & trocheum frequenter segregat ab
oratore **A**ristoteles. **C**atule: ut qui natura tamen incurrit ipse in ora
tionem & sermonem p̄mariū: sed sunt insignes percussiones corū
numcrorum & minuti pedes: quare primū ad hercū nos dactylīci &
anapaesti. & spondei pedem inuitat: in qua impune p̄gredi licet: du
os dūtaxat pedes aut paulo plus nec plus: nec plane in uersus: aut in
similitudinē uersus incidimus. **A**ltæ sunt geminæ quibus hi tres he
roici pedes i p̄cipia cōinuādor; uerbor; satis de ore cadūt. **P**robat o
aūt ab eodē illo maxime: p̄xon q̄ est duplex. **N**ā aut a lōga orit̄ quā
tres breues cōsequūtur: ut hæc uerba desinite: incipite: cōprimite: aut a
breuib; deiceps tribus extrema p̄ducta atq; lōga: sicut illa sunt do
muerūt sonipedes. **A**tq; illi philosopho ordini placet a superiore p̄xone
posteriore finire. **E**st aūt p̄xon hic posterior nō syllabaz; numero: sed
auriū mēsurā qd̄ actius iudiciū & certius p̄fere cretico: qui est ex lō
ga & breui & longa. **Q**uid perā p̄sidiū: aut exequar; quoue nunc. **A**
quo numero exorsus ē **F**ānius. **S**i quirites minas illius: hūc ille clau
sulis his aptiorem putat: quē uult longa plerunq; syllaba terminare.
Postea in eodem tertio hoc de oratore sic dicit. **S**ed sæpe capiēda mē
bris minutionibus oratio: quæ tamē ipsa mēbra sunt numeris uinciē
da: neq; nos p̄xon. aut herous ille conturbat. **I**psi occurrent. orationi
ipsi inq; se offerēt. & respōdebūt nō uocati. **C**ōsuetudo modo illa sit
scribendi atq; dicēdi ut sentētiæ uerbis finiatur. corūq; uerbe; iūctio
nāscat̄ a p̄ceris ac liberis maxime heroo: aut p̄xone priore: sed uarie
distictaq; cōsūdat. notat̄ cū maxie similitudo in conuiescendo. **E**t

si primi ac postremi pedes sunt hac ratione seruati: medii possunt la-
tere: modo ne circuitus ipse uerbosus sit aut breuior quam res expectat: aut
longior quam uires atque anima patiatur. **C**lausulas autem diligentius etiam
seruandas esse arbitror quam superiora quod in his maxime perfectio atque ab-
solutio uideatur. **N**am uersus atque prima & media & extrema pars
attenditur qui debilitatur in quacumque parte titubatum est. **I**n oratione
autem pauci prima cernunt: postrema plerique: quoniam apparent &
intelliguntur. **V**arianda sunt ne aut animorum iudiciis repudientur
aut aurium facietate. **D**uo enim aut tres fere sunt extremi seruandi &
uocandi pedes: si modo non breuiora & praecesserint superiora. quos
aut coreos: aut heroes: aut alternos esse oportebit. **A**ut in praecone illo
superiore quem **A**ristoteles probat: aut ei pari cretico horum uicissitu-
dines efficiunt: ut neque ii facientur. qui audiunt fastidio similitudinis
nec nos id quod facimus opera dedita facere uideamur. postea sic ue-
rum ut in uersu uulgus si est peccatum uidet: sic quicquid in nostra
oratione claudicat sentit. sed peccata non ignoscit: nobis concedit. **T**a-
citi tamen omnes non esse illud quod diximus aptum perfectumque cer-
nunt. **I**dem. **M.** Cicero in oratore de pedibus. & numeris incisorum. i.
ἔγκοκα ἢ ἀένων & membrorum. id est κώλων & ambitum siue cir-
cuitum. id est περίοδον sic dicit. **A**pu-
d graecos quidem iam anni qua-
dringenti sunt prope cum hoc probatur: nos nuper agnouimus:
postea sic. **Q**uod si aures tam inhumanas: tanquam agrestis habent
ne doctissimorum quidem eos mouebit auctoritas. **O**mitto **I**so-
cratem. discipulosque eius **E**uphorum & **N**aucratem quamquam orationis
facunda & ornanda auctores locupletissimi: ipsi oratores esse debe-
ant. **S**ed quis hominum doctior acutior quis in rebus uel iuueniendis
uel iudicandis acrior **A**ristotele fuit: quis porro **I**socrati aduersus isen-
sius: is igitur uersum in oratione uetat esse: numerum iubet: eius audi-
tor **T**heodotes in primis ut **A**ristoteles saepe significat politus scrip-
tor atque artifex hoc idem sentit & praecipit. **T**heophrastus uero eisdem
de rebus etiam accuratius. **Q**uis ergo istos ferat qui hos auctores non
proben: nisi omnino haec esse ab iis praecepta nesciant. **I**n
alio loco. sic dicit **F**uit omnino numerus
a primo: tum incitatus breuitate pedum tum praecitate tardius: cur-
sum contentiones magis requirunt: expositiones rebus tarditate. **I**n
alio sic. **C**ur de praefugis nostris
copias comparant contra nos. **S**unt illa duo prima quae comata graeci

uocant: nos incisa dicimus. deinde tertium colon illi: nos membrum: sequitur non longa. **Ex** duobus enim uersibus. i. membris perfecta comprehensio est: & in spondeo cadit. **Et** crassus quidem sic plerumque dicebat. Idque ipsum genus dicendi maxime probo. **Sed** quae uicissim aut membrati offerunt: ea uel aptissime cadere debent ut est. **Apud** me tibi domus de erat: at habebas. pecunia superabat: at egebas: haec incise dicta sunt: quattuor autem membratim quae sequuntur: incurristi: amens in colonas alienas: insanasti. **Deinde** omnia tanquam crepidine quadam comprehensio est largiore sustinent: depressam caecam: iacentem domum: pluris quam te & fortunas tuas estimasti. **Dichoræo** finitum: aut spondeis proximum illud. **Nam** his quibus ut pugniculis uti oportet. breuitas faciet & ipsa liberiores pedes. **Saepe** enim singulis utendum est plerumque binis: & utrisque addi pars pedis potest non fere ternis amplius inuersim autem & membratim tracta oratio in ueris causis plurimum ualet. **Maximeque** eius locus quem aut arguas aut refellas ut nos in cornelianam secunda. **O** callidos homines. **O** rem excogitatam. **O** ingenia metuenda membratim adhuc & incisim diximus. **Rursus** membratim testes dare uolumus. **Extrema** sequitur comprehensio sed ex duobus membris qua non potest esse breuior quam quilibet numerum refellit ita nos esse facturos: nec ullum genus dicendi est. aut melius aut fortius binis aut ternis ferire uerbis nonnumquam singulis paulo alias pluribus interque uariis clausulis se interponit raro numerosa comprehensio.

Item sic dicitur **Namque** illud ego assentior Theophrasto qui putat orationem quae quidem sit polita atque facta. g: non astrictae sed remissius numerosam esse oportet. **Etenim** sicut ille suspicatur post anapaestus procerior quidem numerus effloruit inde ille licetior & diuicior fluxit dithyræus cuius membra & pedes ut ait idem sunt in omni locupletati oratione diffusa. **Idem Cicero in bruto** sic. **Exstitit** igitur iam senibus illis quod paulo ante diximus Isocrates cuius domus cuncta gratiae quasi ludus quidam patuit: atque officina dicendi: magnus orator & perfectus magister: quamquam forensi luce caruit: intraque parietes aluit eam gloriam quam nemo meo iudicio est poëta consecutus: is & ipse scripsit multa praecellare & docuit alios: & quum cetera melius est quam superior. **Tum** primus intellexit etiam in soluta oratione dum uersum effugeret modum tamen & numerum quaedam oportere seruari. **Ante** hunc enim uerborum quasi structura & quaedam ad numerum conclusio nulla erat non apparebat eam dedita opera esse quaesitam. **Quae** forsitan laus sit:

uerū tamen natura magis tūc. casuq; nōnūquā haud ratione aliqua.
aut ulla obseruatiōe fiebat: **Flu.** Solipater charisius de numeris sic di-
cit Bacchiacū metrum tale est. **Bacchare**: latrare presente **Froncone**
hoc uidef ad personā conuenire. **Et** sane multis pedibus in oratione
utimur licet stulti putent liberum a uinculis pedum sermonē profae
esse debere. **Cicero de numeris sic dicit.** Versus enim illi ueteres i hac
soluta oratione p̄p̄modum hoc ē numeros quosdam nobis esse ad-
hibendos putauerunt postea sic. **Idq;** princeps **Isocrates** instituisse fert
ut inconditā antiquoꝝ dicendi cōsuetudinem delectationis: atq; auri-
um causa quēadmodum scribit discipulus eius **Naucrates** numeris
astringeret: **Namq;** hęc duo musici qui erant quōdam: **Item** poetæ
machinati ad uoluptatem sunt uersum. atq; cantum: & ut uerborū
numero: & uocum modo & delectatione uincerent aurium facieratē.
Hęc igitur duo uocis dico moderationem: & uerborum conclusionē
quo ad orationis seueritas pati posset: & a poetica ad eloquentiam
traducenda deduxerunt. **An** quo illud est uel maximum. q̄ uersus in
oratione si efficitur coniūctione uerborum uitium est: & tamen eam
coniūctionem sicuti uersum numero se cadere & quadrate: & perfici
uolumus. **Neq;** est ex multis rebus quæ magis oratorem ab imperito
dicēdi ignaroq; distinguat. **Idem Cicero.** Nam etiam poetæ quæstio-
nem attulerunt: quid nam esset illis q̄ ipsi orbe differrent ab oratori-
bus: numero maxime uidebantur antea: nunc apud oratores iam ipse
numerus concrebruit. **Quicquid** enim est quod sub aurium mensurā
aliquam cadit etiam si abest a uersu nam id quidem uitium orationis
est. **Rythmus** numerus uocatur inter græcos & latinos: itaq; uideo
uisum esse nonnullis **Platonis** & **Democriti** locutionem: & si abest a
uersu: tamen quod incitatius feratur & clarissimis uerborum lumini-
bus potius poema putandum q̄ **Comicorum** poetarum apud quos
nisi quod uersiculi sunt: nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis
Creticum qui ex longa & breui: & longa si sequatur spōdeus uel tro-
chæus bonam compositionem facere dicunt. **Quousq;** tandem abute-
re catilina patientia nostra: duo extremi pedes sunt creticus & spon-
deus: idem multa dicit: de compositione & numeris & pedibus orato-
riis ut **Cicero** dicit isti scripserunt apud græcos **thrasymachus**: **Nau-**
crates. **Gorgias.** **Ephorus.** **Isocrates.** **Theodectes.** **Aristoteles.** **Theo-**
dorus. **Bizantius.** **Theophrastus.** **Hieronimus.** Latine de numeris hi
Cicero uictorinus. **Eusebius.** **Terentianus.** **Varro.** **Probus.** **Charisius**

Diomedes: Quintilianus: Donatus: Seruius. Nā qui Isocratē miran-
tur hoc in eius sūmis laudibus serūt q̄ uerbis solutis nūeros primus
adiunxerit. Cum enī uideret oratores cū seueritate audiri: p̄ctas au-
tem cū uoluptate: tum dicitur numeros secutus quibus etiā in oratio-
ne uteretur: tum iocunditatis causa: tum ut uarietas occurreret facie-
rati: quod ab his uere quidem ex pte non totum dicit̄. Nam in eo ge-
nere sciētius uersatum Isocratē cōfitendum est. princeps
inueniendi fuit Thrasymachus cuius omnia nimis extāt scripta nume-
rose: nam ut paulo ante dixi paria paribus adiuncta & similiter defini-
ta Itē cōtrariis p̄lata contraria: quāq; sua sponte si id nō agas cadūt
plerūq; numero se: gorgias iuenit: sed his ē usus itēperatiuus: Quod
autem est genus ut ante dictū est: ex tribus partibus collocationis al-
terum eorum uterq; corū Isocratē praecurri arate: ut ille eos mode-
ratione non inuentione uicerit. Est autē ut in trāsterendis faciendisq;
uerbis tranquilior sic in ipsis numeris sedatior. Gorgias autem auidi-
or est nominis eius & eis festiuitatibus: sic enī ipse censet insolentius
abutitur: quas Isocrates: cū tamen audisset adolescens etiā in thessa-
lia senē iam Gorgiam moderatius temperauit: *nam in nouis*
Sed hos cū in clausulis pedes nomino: non loquor de uno pede extre-
mo adiungo quod minimum sit proximū superiorem: saepe etiā ter-
tium: ne iambus quidē qui est e breui & longa aut par choræo qui ha-
bet tres breues. Trochæus spacio par non syllabis: aut etiam dacty-
lus: qui est e longa & duabus breuib; si ē pximus a postremo: parū
uolubiliter puenit ad extremū: si est extremus choræus aut spōdeus
Nunq̄ enī interest uter sit eorū: i pede extremo: sed tidē tres pedes ma-
le cōcluduntur: si quis eorū in extremo locatus est nisi pro cretico po-
stremus est dactylus. Nihil enim interest dactylus sit extrēus an cre-
ticus: qui postrema syllaba breuis an longa sit ne i cursu quidē refert.
Quare etiā p̄ceona qui dixit arctiorē in quo esset lōga postreā uidet
pari. quoniā nihil ad rē est postrema breuis an lōga sit iā p̄ceon quod
plures habet syllabas nūerus a quibusdā nō pes aestimet. Idē Cicero
i dialogis de. r. p. multa dicit referēs asianos oratores ditrochæo clau-
sulas terminare.
Terentianus de cretico hoc ē de amphimacro pede sic dicit optimus
pes: & melodis & pedestris gloriæ.
Plurimum orantes decebit quando penultimo optinet
Sedem beatam: terminet si clausulam:

Dactylus: spondeus una nec trochaum respuo
Bacchios: unusq; fugito: nec refellas tribrachum:
Nam solet longam trochaus in duas breues
Vnde & appellant trochaum quem uocamus tribrachum
Plenius tractatur istud prosa rhetorum.
Pompeius messalinus de numeris & pedibus oratorum sic dicit.
Cicero spodeu icilis idoneum putat: qui aut paucitate pedu grauitate sua & tarditate copensat: **Dochimū** aptum dicit quo uis loco esse: dū semel ponatur quoniā cōtinuitas nūq; asperū efficiat. **Ditrochaum** quoq; praclare cadere palmā de omnibus cretico tribuit. Idē de salustiana cōpositione siue nūero & structura sic dicit. **Numero** sic uidē salustiane periodū nūeros inspiciamus. **Res** populi. dactylus liro mani marco tres spodei lepida anapaustus quinto catulo. **Spondeus** anapaustus cōsulibus pceon primus ac deinde: **Dichoraus** siue ditrochaus militi: dactylus adomi creticus gestas. **Spodeus** cōposui choryambus ex longa & breui: & breui & longa.
Qua si uero trahanus fuerit **Demosthenes** cuius non tam uibrarent fulmina illa nisi numeris contorta ferrentur.
Creticus aut spondeus erit pceon ue supremus
Temporibus ue pares hos omnis reddere possunt
Principia & finem: & mediam tibi dachimus ornat
Dactylus atq; trochaus adest uel cursor iambus
Soluere seu longas malis ut syllaba crescat
Partibus in cunctis qui ponitur ante supremum
Rethoricis asia placuit bis sine trochaus
O. M. druse patrē appello hāc quidē duobus in his pedibus incisim deinde mēbratim: **Tu** dicere solebas factā esse. r. p. hāc itē mēbra ternis: post ambitus. quicūq; uiolasset ab omnibus esse ei pceonas p solutas. **Dichoraus.** Nihil enim ad rē extrema illa: lōga sit an breuis: de idē patris dictū sapiens temeritas filii cōprobauit hic dichoraus: **Tā** tus clamor cōtiōis excitatus est: ut admirabile esset **Quaero** nōne id nūerus effecerit uerborū ordinē. **Immo** fac sic: **Cōprobauit.** filii temeritas iā nihil erit & si temeritas ex tribus breuibus & lōga ē quē **Aristoteles** ut optimū probat.
Clausulae plures quae numerose & iocūde cadūt. **Nā** creticus qui ex lōga & breui & lōga & eius aequalis pceon qui spacio par syllaba longior: qui cōmodissime putat in solutā orationē illigari: cū sit duplex

nā autē lōga ē & tribus breuibus: qui numerus i primo uiget: iacet in extremo aut e totidē breuibus & longa quē optime cadere censent ueteres ego nō plane reiicio: sed alios antepono. Nā spondeus est quidem funditus repudiandus: & si quod est e longis abiectior uidetur & tardior: habet tamen stabilem quēdam & nō expertem dignitatis gradum. In incisionibus uero multo magis & in membris paucitatē enim pedum grauitate sua & tarditate compensat.

Cicero in exhortatione sententiā clausulaq; ponēda modo ditrochaum probat pedem: modo pœona primum aptum incipientibus modo pœona quartum finientibus congruum: modo dochimum ex breui & duabus longis & breui & longa cuius exempla posuit amicos tenes: modo amphimachrum pedem: & rursus modo dactylum modo anapastum modo dithyrambum laudat. Trochaus & pœon tertius faciet illam structuram tullio peculiarem uideatur esse.

Iam pœon q; plures habet syllabas quā tres numerus a quibusdā nō pes habetur noiatus est quidem: ut inter ōnes constat inter antiquos Aristotelem & Theophrastum Theodoctem ephorum unus aptissimus orationi uel orienti uel mediā: putant etiam cadenti quo loco mihi uidetur aptior creticus. Dochimus autem e quinq; syllabis breui & duabus longis breui lōga hoc ē amicos tenes quouis loco aptus ē.

Iambus enim frequentissimus est in eis quæ demisso atq; humili sermone dicuntur. Pœon autem manu in amplioribus: in utroq; dactylus Itaq; in uaria & perpetua oratione hi sunt inter se miscendi & temperandi. Item Cicero ad herennium in arte rhetorica de mēbro. i.

Membra orationis appellat res breuiter absolutas. siue rectius demonstratione sententiā quæ de nouo alio membro oratiōis excipitur hoc pacto: & inimico proderas id est unum qd̄ appellamus membrum: Deinde hoc excipiat oportet altero & amicum lædebas: ex duobus membris: hæc exornatio potest constare sed commodissime & absolutissime.

est qui: ex tribus constat pacto: hoc & inimico proderas. & amicum lædebas: & tibi non consulebas. Item nec reipublicæ consuluisti: nec amicis profuisti: nec inimicis restitisti.

OMNIA NOMINA QVIBVS LATINA VTI

Omnia nomina quibus Latina utitur eloquentia: quinque declinationibus inflectuntur quæ ordinem acceperunt ab ordine uocalium formantium genitiuos. **P**rima igitur declinatio est cuius genitiuus singularis in æ diphthongon definit ut hic pœta huius pœtæ. **S**ecunda declinatio est cuius genitiuus singularis in i productam definit: ut hic doctus huius docti. **T**ertia in is breuē. ut hic pater huius patris: **Q**uarta in us productā: ut hic senatus huius senatus. **Q**uinta in ei diuisas syllabas: ut hic meridies huius meridiei. **H**abet ergo primæ declinationis nominatiuus litteras terminales duas a & s. **T**erminationes uero tres a as es productas. ut hæc syllaba huius syllabæ: hic æneas huius æneæ: hic anchises huius anchisæ: In a declinatio seu græca sint seu latina: masculina seu fœminina uel cõmunia: primæ declinationis sunt. ut hic cytharista huius cytharistæ: hic scriba huius scribæ: hæc calliopea huius calliopeæ: hæc regina huius reginæ: hic & hæc aduena huius aduenæ. **E**xcipiunt nouem mobilia nomina: una ulla nulla sola tota alia utra neutra altera: quæ declinationē p̄nominum habent in ius terminantiū genitiuum: quomō ea quæ composita sunt: ut aliqua nequa siqua. **N**eutra uero in a græca tertiæ sunt declinationis: genitiuus enim græcus tos i tis cõuertit apud nos ut hoc pœma huius pœmatis: hoc emblema emblemat̄is: hoc toreuma huius toreumat̄is. **L**itteras uero nomina indeclinabilia sunt: tam apud græcos q̄ apud latinos: & neutra: ut alpha beta a b: in as uel i es græca: quæ apud græcos in ol diphthongon terminant genitiuum: primæ sunt declinationis: ut anchises huius anchisæ: ἀγκίσσης ἀγκίσσης: hic lysias huius lysis: λυσίας λυσίου: hic æneas huius æneæ. ἀινέτας ἀινέτου: hic priamides huius priamidæ. πριαμίδης πριαμίδου. **S**ciē dū est autem q̄ si patronymicorū formæ inueniantur propria nomina secundum tertiam magis ueteres declinationem proferunt: ut hic tucydides huius tucydidis: hic euripides huius euripidis. **S**imiliter proferunt barbara nomina eiusdem terminationis: tigranes huius tigran̄is. hic mitridates huius mitridatis: hic ariobarzanes huius ariobarzan̄is: & in aliis tamen quibusdam græcis auctoritate idem fecisse inueniuntur: ut hic orontes huius orontis. **S**ecunda declinatio habet tres terminales litteras r s m: terminationes uero sex: er ir ur us cus um ut sacer sacri: uir uiri: satur saturi: magnus magni: tydeus tydei: tem